



Riziko říkat pravdu

Jazyk je neocenitelným darem předků, který přenecháme potomkům. Byl vytvořen lidmi, ne však vybraným jedincem nebo skupinou. Protože význam toho, co je řečeno záleží na řečníku i posluchačích, je jazyk unikátním dědictvím svěřeným naší péči. Používáme ho a před smrtí předáváme další generaci. Zůstane po nás lepší nebo horší? Tato zodpovědnost je součástí osudového poslání bytostí, které jazyka používají. Styk s jazykem je stejně jako styk s lidmi zřídka neutrální: buď jazyka užíváme dobře a správně, a tím jej zušlechťujeme, anebo ho používáme špatně a zůstane po nás horší. Ptáte se, jak to posoudit? Umožní nám to vlastní povědomí toho, co je správné a co ne.

Věřím, že otevřenost a pravdomluvnost jsou správné a jazyk zušlechťující, na druhé straně nejasnosti a polopravdy jsou špatné a jazyk kazí. Mnoho lidí se tváří, že souhlasí, ale je to jen na oko. A mají k tomu velice dobrý důvod. Pravdomluvnost a otevřenost je nebezpečná nejen ve vzdálených diktaturách, ale v současnosti ve Spojených státech.

Což nás přivádí k jednomu z největších paradoxů vzdělávání v naší společnosti. Neustále vedeme mladé lidi k tomu, aby mysleli nezávisle a podle vlastního svědomí. Ale jakmile někdo začne nezávisle myslet, jeho myšlenky - tedy to, co řekne a napíše, a jak to řekne a napíše - se pravděpodobně budou lišit od oficiálně korektní verze.

„Psát jasně a přesvědčivě,“ poznamenal George Orwell, „vyžaduje odvážně myslet, a kdo myslí odvážně, nemůže být politicky ortodoxní.“ Tento paradox se zda být zásadní pro naši neochotu odvážit se mluvit pravdu. O smutných nebo i tragických následcích pravdomluvnosti ostatně podávají svědectví životy mnoha dnes obdivovaných lidí.

Například Sokrates se rád procházel se svými žáky, kteří dychtivě naslouchali jeho názorům na morální otázky a problémy života. Athénský senát to ale považoval za podvrtné - za mravní zkázu mládeže - podobnému obvinění dnes čelí výrobci cigaret - a odsoudil Sokrata k smrti. Sokrates zvolil sebevraždu, tehdy počestný a zákonný odchod, dnes považovaný za protizákonnost, ba mentální poruchu.

Jan Hus (1370 - 1415) byl český kněz. Ovlivněn myšlenkami Jana Wycliffa vyjádřil pochybnosti o dogmatu církve, již obviňoval z transsubstanciacie (přepodstatnění) a navíc odsoudil prodej odpustků. Byl obviněn z kacířství a upálen.

Galileo Galilei (1564 - 1642) byl vynikajícím astronomem, stoupencem Kopernikovy teorie o sluneční soustavě, kterou popularizoval v italštině, za což byl svatou inkvizicí odsouzen. Vatikánský soud, jemuž předsedal hlavní teolog církve kardinál Roberto Bellarmine (1542 - 1621) předtím prohlásil Kopernikovu teorii za „nesprávnou a mylnou“ a jeho knihy zakázal. Bellarmine, o němž se říkalo, že byl slušný člověk, požádal Galileia aby netrval na heliocentrické teorii a neobhajoval ji a Galileo jeho žádosti vyhověl. Bellarmine byl po smrti prohlášen za svatého.

Trest za pravdu a dobro

Snad vnitřně nejhlouběji se mne dotkl životní příběh maďarského lékaře Ignáce Filipa Semmelweise (1818 - 1865), krutě potrestaného za obhajobu pravdy. Jeho zločin byl hned dvojnásobný. Nejenže objevil příčiny puerperální sepse, která byla v první polovině devatenáctého století příčinou smrti tisíců chudých žen, nerodících doma, ale v univerzitních nemocnicích. Mnohem horší bylo, že dlouho před objevem existence bakterií zjistil, že příčinou nemoci je nečistota, a že pokud si lékař před zákrokem umyje ruce v desinfekčním roztoku, omezí možnost sepse a úmrtí pacientky. Semmelweis, který se nedokázal smířit s odmítnutím tak jednoduchého řešení a s pokračujícím zbytečným umíráním rodiček v rukou lékařů, se choval stále „nenormálněji“, byl nakonec uvržen do blázince kde zanedlouho zemřel. Historikové se stále dohadují o příčině jeho smrti. Lékařská fakulta v Budapešti dnes nese jeho jméno...

Méně známou, ale stejně tak poučnou ukázkou rizika pravdomluvnosti je příběh Olivera Wendela Holmese (1809 - 1894), otce známého člena Nejvyššího Soudu Spojených Států téhož jména (1841 - 1935). Holmes, povoláním lékař, byl od roku 1847 až do odchodu do penze roku 1882 profesorem anatomie a fyziologie na Harvardské univerzitě. V roce 1843 zveřejnil důležitou publikaci „Infekčnost puerperální sepse“, v níž tvrdil, že tato nemoc je přenášena z pacientky na pacientku lékařem. Toto tvrzení, stejně jako Semmelweisovo, narazilo na tvrdý odpor předních amerických porodníků. Ale Holmes se na rozdíl od Semmelweise nenechal odradit zakořeněnou profesionální ignorancí a stal

se svými dalšími publikacemi legendou medicíny. Aby mohli svobodně psát, museli tři z nejznámějších francouzských autorů, Voltaire (1694 - 1778), Victor Hugo (1802 - 1885) a Emil Zola (1840 - 1902), opustit svou vlast. Nejdramatičtější bylo setkání Emila Zoly s „policií pravdy“. Předtím totiž Zola usoudil, že kapitán Alfred Dreyfus byl nevinen. V roce 1897 publikoval svůj pověstný dopis, který začínal slovy „J'accuse...“ (Žaluji...), v němž obvinil francouzský generální štáb z falešného svědectví. Byl obviněn, odsouzen pro pomluvu a musel uprchnout do Anglie.

Co tedy mají mladí lidé dělat, když podle rady myslitel nezávisle a podle vlastního svědomí skončí u politicky nepřijatelných myšlenek a závěrů? Jednou z možností je držet se rady Marka Twaina, který řekl: „*Je darem od Boha, že v naší vlasti máme tři nevýslovně cenné věci: svobodu slova, svobodu svědomí a zdravý rozum na žádnou z těchto svobod nespolehat.*“

Kdyby se Twain řídil vlastní radou, nemohl by se stát tak známým a oblíbeným spisovatelem. Psal otevřeně, ale třeba říci, že jeho nejodbojnější myšlenky byly publikovány až po jeho smrti. Často dal přednost opatrnosti a humoru před otevřeným sporem.

„Pravda tě osvobodí,“ řekl Ježíš. Ale pozor! Neřekl, že se tím, že ji vyslovíš, staneš populárním, bohatým nebo šťastným. Řekl pouze, že se budeš cítit svobodným, což vyslovení pravdy skutečně udělá. Svoboda, ta opravdová vnitřní svoboda, které se dřív říkalo vyrovnanost, ti patrně nepřinese slávu ani bohatství, zato se budeš moci beze strachu podívat do zrcadla a v noci budeš klidně spát. Jednoduše řečeno: Odvahu ANO, ale nepamínejte ná opatrnost.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA

v Rožnově pod Radhoštěm

V pondělí 6. března, 17.30 hodin Vás srdečně zveme na **besedu s vydavatelem WM magazínu**, která se uskuteční v literárním klubu - podkrovní Městské knihovny.

PYRAMIDY V ITÁLII

- * Italská Gíza - objev pyramid v severní Itálii *
- * expedice do Italského Montevecchia *
- * orientace pyramid je shodná s těmi v Gíze *
- * pyramidy na WM linii *

KAMENNÉ KOULE

- * kamenné koule - celosvětový fenomén *
- * historie a současnost výzkumu *
- * objevy na našem území *

• Obsah

■ **úvodník** ...1657

■ **chci celou zemi** ...1658

■ **iránská burza** ...1666

■ **kymácení země** ...1670

■ **parní stroj** ...1676

■ **bedrník anýz** ...1680

■ **kosmické lodě** ...1682

■ **je změna klimatu** ...1684

■ **původní význam prvního přikázání** ...1685

■ **prodám pozemek** ...1686

Grafika na obálce: **Miroslav Kunovský**